

ANALIZA TAKTIČKOG (OPERATIVNOG) ZADATKA

Rešavanje operativnih i taktičkih zadataka sa starešinama raznovrsnim formama obuke (grupnim zanimanjima, ŠRI, KŠRI, komandantskim putovanjima i dr.), završava se analizom. Zbog izvanrednog značaja koji ona ima u nastavnom procesu popularno je nazivamo »kruna svih zanimanja«.

Vrsta zadatka (kompleksni, kontrolni, »skraćeni«), karakter operativne ili taktičke radnje, nastavni cilj i nastavna pitanja, forma obuke, te postignuti rezultati i ispoljene slabosti u procesu rešavanja zadatka, i raspoloživo vreme dosta utiču na izbor sadržine i metoda izvođenja analize.

Otuda svaka analiza, zavisno od navedenih uslova, poseduje niz specifičnosti, kako u pogledu sadržine, tako i metoda izvođenja. Ali, neka suštinska pitanja su zajednička za sve vrste analiza. I, upravo ona će biti predmet naših razmatranja koja se zasnivaju na iskustvima, stečenim kroz analize u Višoj vojnoj akademiji JNA. Nadamo se da su ta iskustva od odgovarajućeg interesa za obuku starešina ne samo u školama već i u komandama i jedinicama.

Opšti nastavni cilj. Izvođači analize u uvodnom delu, po pravilu, razmatraju opštenastavni cilj, nastavna pitanja i uslove razrade zadatka. To je nužno iz više razloga, a prvenstveno da bi se sagledalo i ocenilo u kojoj se meri realizovao nastavni cilj, kako su savladana nastavna pitanja u toku rada i kako su uslovi uticali na razradu zadatka. Suvo, registratorsko-informativno iznošenje nastavnog cilja, pitanja i uslova i nabranje poznatih podataka, bez konkretnih analitičkih ocena, pokazuje se nedovoljnim.

Sadržina opšte i posebne zamisli dejstva strana. Ova dva dela su uvek prisutna u analizi. Uspeh u izlaganju opšte i posebne zamisli dejstva strana zagarantovan je, ako to nije dosadna registratorsko-informativna »repriza« onoga o čemu su slušaoci već čuli u toku proteklih zanimanja. Jer, činjenica je da se oni u procesu tih zanimanja neminovno upoznaju sa mnogim elementima opšte zamisli dejstva strana, a sa sadržinom posebne zamisli potpuno ili gotovo potpuno. Konačno, grafički na karti izražena zamisao dejstva strana, sa odgovarajućom legendom (odnosom snaga i eventualno i nekim drugim elementima), omogućava izvođaču analize da bude konkretan, koncizan i neposredan u izlaganju zamisli dejstva strana. U središtu pažnje slušalaca je, obično, pitanje logičnosti, realnosti i uverljivosti opšte, a zatim i posebne zamisli dejstva strana. Poseban interes oni ispoljavaju kod analize jačine i sastava »igrajućih« jedinica, ciljeva i osnovnog grupisanja snaga po etapama, odnosno fazama operacije, boja ili borbe.

Praksa pokazuje da se najbolji odgovori na ta pitanja dobijaju analizom strukture materijalnih elemenata odnosa snaga (kao odnosi u »N«-projektilima, tenkovima, živoj sili, avio-poletanjima, artiljerijsko-minobacačkim oruđima itd.) i to na svim nivoima i svim pravcima. Tom prilikom se analizira: viša jedinica (1—2 stepena viša); zona napada, odnosno odbrane »igrajuće« jedinice »crvene« i »plave« strane; težišni i pomoćni pravci dejstva; etape, odnosno faze (periodi) operacije i svaki element operativnog, odnosno borbenog poretka jedinica.

Ali, analiza strukture odnosa snaga ne sme samo registrovati odnose u živoj sili i tehnici, već je najvažnije da konkretno i stvaralački oceni šta oni znače i šta su značili u dinamici operacije, boja ili borbe, u određenom vremenskom prostoru, na konkretnom zemljištu i pri delovanju subjektivnog faktora »plave« i »crvene« strane u rešavanju problema napada, odnosno odbrane kao što je izbor: cilja dejstva, oblika manevra, varijante operativnog, odnosno borbenog poretka jedinica itd. Zato kada govorimo o rešavanju problema nadmoćnosti i odgovarajućeg odnosa snaga, ne mislimo da data struktura materijalnih elemenata odnosa snaga deluje automatski, već na bazi akcija subjektivnog faktora, izraženih kroz rešavanje navedenih i drugih pitanja.

Prema tome, u analizi treba dati konkretnu i dokumentovanu ocenu o tome da li su »igrajuće« strane iskoristile, punim kapacitetom, u osnovi ili delimično, materijalne odnose snaga u borbenoj situaciji.

Praksa rešavanja operativnog i taktičkog zadatka otkriva izvesne nedostatke njegove razrade u celiini, u prvom redu kod opšte i posebne zamisli dejstva strana koje predstavljaju »kamen temeljac« čitavog rada. Otuda potreba da se analizom ukaže i na izvesne slabosti u komponovanju zamisli dejstva strana, a pogotovu na druge mogućne i prihvatljive ili čak celishodnije varijante rešenja pojedinih problema date zamisli.

Varijante rešenja. U principu, svaka borbeno situacija »nudi« više mogućnih i prihvatljivih varijanti odluke komandanta. S obzirom na to i činjenicu da se odluka komandanta javlja kao osnova celokupnog procesa pripreme i izvođenja operacije, boja ili borbe, prirodno je što razmatranje najcelishodnije, a i svih mogućnih varijanti odluke komandanta »igrajuće« jedinice predstavlja jedno od ključnih pitanja analize.

Katkada su u praksi nedovoljno jasni kriterijumi koji određuju da li je jedna varijanta odluke komandanta prihvatljiva ili ne. Po mom mišljenju, tu odlučuju dva momenta. Prvi je — da li ona u praksi garantuje da jedinica može da izvrši dobijeni borbeni zadatak i, drugi — da li to može da se učini u granicama »dozvoljenih« ljudskih žrtava ili po cenu nekakve »Pirove pobede«. I jedan i drugi moment neraskidivo su povezani. I, zato je od posebnog značaja da se kritičkoj analizi podvrgne svaka varijanta. Međutim, uopšteno, nedokumentovano kritikovanje neprihvatljivosti jedne varijante, niti razuverava njenog autora, niti, pak, poučno deluje na druge. Iskustvo pokazuje da je i ovde najefikasniji metod analize, konkretne strukture materijalnih elemenata odnosa snaga i realizacije tih odnosa na konkretnom zemljištu i pri određenom vremenu. *Na konkretnim činjenicama ljudi se najbrže uveravaju, razuveravaju i postižu jedinstvo misli.* Ne bi se moglo reći

da katkada ne nailazimo i na slučajeve da se izvođač analize, »u ime blaženog mira« ili shvatanja »da je u ratu sve moguće« (a to bi značilo — moguće su i sve varijante odluke komandanta), ustručava da dovoljno jasno i otvoreno okvalifikuje neku varijantu rešenja kao neprihvatljivu. A takva praksa nije dobra. Jer, iako je tačno da su razni komandanti donosili u ratu najrazličitije odluke u sličnim situacijama, to ne znači da su sve bile i dobre i prihvatljive. Mnoge je odmah osudila i sama praksa. Zato moramo podvrgavati otvorenoj, ali argumentovanoj kritici svaku varijantu rešenja koju ocenjujemo kao neprihvatljivu. Često uzrok »linije manjeg otpora« leži u odsustvu napora da se istraže, srede, kompletiraju i ocene materijalni pokazatelji vezani za odnos snaga i da se na osnovu njih činjenicama dokaže neprihvatljivost (ili prihvatljivost) rešenja.

Sasvim je korisna praksa što se u analizi svestrano ističu kako pozitivne karakteristike, tako i slabe tačke svake varijante rešenja i što se komparacijom stepenuje njihova vrednost. Pri tome se mora polaziti od činjenice da i svaka prihvatljiva varijanta rešenja mora, pored pozitivnih, imati i negativne karakteristike. Međutim, bitno je u kojoj se meri ispoljavaju i koliko koja utiče na krajnji ishod borbe.

U analizi varijanti odluke komandanta posebnu pažnju posvećujemo obrazloženju one koju nadležni rukovodilac nastavnog procesa (nastavnik, starešina, rukovodstvo vežbe itd.) oceni kao najcelishodniju. U interesu jedinstva operativno-taktičke misli, treba pripremiti što kvalifikovaniju argumentaciju, naročito onih elemenata odluke koji su u toku izvođenja zadatka bili sporni ili nedovoljno ubedljivi. U analizi najcelishodnije varijante odluke događaju se, i to ne baš tako retko, slučajevi pristrasnog, »navijačkog« odnosa izvođača analize. Tu se prelazi i preko objektivno slabih tačaka varijante odluke samo da bi se što više istakla. Time se otežava slušaocima da i intimno usvoje tu varijantu kao najbolju i da istovremeno objektivno sagledavaju nedostatke ostalih.

U našim analizama sve širu primenu dobija dokumentovano obrazlaganje, ne samo najcelishodnije, već i drugih mogućnih i prihvatljivih varijanti rešenja. Pa, ipak, još se mogu čuti primedbe slušalaca da se katkada detaljno obrazlaže samo najcelishodnija, a ne i ostale varijante. Ostale se nedovoljno analiziraju ili im se kao mogućnim i prihvatljivim samo »oda dužno poštovanje«, u opštim frazama.

Ma kakve zamerke imali na račun sadržine i metoda analize varijanti rešenja sa idejnog aspekta (cilj dejstva, manevar, odnosno grupisanje snaga itd.), ipak ostaje činjenica da težište nedostataka nije u tome već u načinu materijalizovanja odluke.¹ Ipak, treba konstatovati naš krupan napredak i u ovom pravcu. Sve širu primenu dobija u analizi praksa da ocenjujemo kao vredniju onu varijantu rešenja koja je, doduše, slabija po zamisli (idejno) od neke druge, ali je celishodnija i potpunije »materijalno« obezbeđena.

U stvari, u analizi vrednosti varijanti rešenja, težište i mora biti na analizi načina njihovog »materijalizovanja«, dok bi se idejna strana

¹ Tu se misli na to kako je odluka komandanta obezbeđena grupisanjem snaga i sredstava, manevrom potčinjenih jedinica, organizacijom i izvođenjem vatrene podrške, moralno-psihološki, borbeno, materijalno-tehnički i bezbednosno.

zahvatila samo najnužnijoj meri. Idejna strana i način njenog »materijalizovanja« predstavljaju dve strane iste medalje. One su u odgovarajućem dijalektičkom jedinstvu. U borbi za ovakav odnos analize prema jednoj i drugoj strani varijante rešenja, metodološki se pokazuje veoma efikasnim da se ide putem analize ne samo različitih varijanti odluke komandanta u celini, već i niza posebnih operativnih ili taktičkih problema kao što su: upotreba »N«-projektila, raspoložive količine avio-poletanja pojedinih jedinica rodova vojske; organizacija i metod izvođenja vatrene pripreme i podrške materijalno-tehničkog obezbeđenja itd.

Jer, kao što su moguće različite prihvatljive varijante odluke komandanta, moguće su i različite, a prihvatljive varijante rešenja bilo kojeg taktičkog ili operativnog problema. Idući putem istraživanja, analize i ocenjivanja mogućnih i prihvatljivih varijanti rešenja pojedinih rodovskih i problema službi i drugih, neminovno osvetljavamo »način materijalizovanja« odluke komandanta.

Katkada ima nejasnoća u tome šta podrazumevamo pod posebnom varijantom odluke komandanta ili rešenja nekog operativnog, odnosno taktičkog problema. Po mom mišljenju, pod posebnom varijantom rešenja podrazumeva se u osnovi različita idejna strana odluke komandanta, rešenja nekog problema, u osnovi različit »način materijalizovanja« tog rešenja ili jedno i drugo. Sve dok se u suštini radi o istom idejnom rešenju ili načinu materijalizovanja, radi se i o istoj varijanti rešenja koja se ispoljava u nizu svojih »podvarijanti«.

Operativna i taktička iskustva. Čitav prikazani tok analize sumira i uopštava određena operativna i taktička iskustva. Zato je veoma korisno da se u okviru analize na njih učini i poseban osvrt. Pri isticanju i akcentiranju karakterističnih operativnih i taktičkih iskustava i pouka moguće je, razume se, koristiti se raznim metodskim postupcima. Među njima, u praksi izvođenja analize pokazalo se veoma korisnim: *prvo*, istaći određene teorijske postavke i principe »crvene« i »plave« strane i pokazati na kakav su način realizovani u rešavanju datog operativnog i taktičkog zadatka (problema). Bitno je dočarati slušaocima stvaralaštvo, a i primere šematizma i dogmatizma u primeni tih teorijskih postavki i principa. Uzmimo principe operacije, boja ili borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu. Ima ih mnogo i nije celishodno fiksirati ih u nekakvom bročanom iznosu. Ali je, takođe, sigurno da među ključne principe napadne i odbrambene operacije boja i borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu spadaju i: izbor celishodnog cilja; obezbeđenje nadmoćnosti u napadu, odnosno odgovarajućeg odnosa snaga u odbrani; obezbeđenje od iznenađenja; izbor celishodnog oblika manevra; svestrano obezbeđenje operacije, boja ili borbe (moralno-psihološko, borbena, materijalno-tehničko, bezbednosno), kao i princip inicijative i jedinstva taktičko-operativne misli starešinskog i boračkog sastava.

Analizirati konkretnu primenu svih tih principa u jednoj operaciji, boju ili borbi, faktore koji su doveli do takvog njihovog realizovanja, znači činiti analizu interesantnijom i podizati je kvalitetno na viši nivo. Naši rezultati u ovakvoj analizi sve su veći, ali su još nedo-

voljni. Ovaj metodski postupak nas vodi tako željenom povezivanju teorije i prakse.

Drugo, slušalac je veoma zainteresovan da u analizi čuje kako su odgovarajuće taktičko-tehničke orijentacione norme praktično primenjene u datom zadatku. Posebno, njega interesiraju konkretni faktori i uslovi koji opravdavaju takvu njihovu primenu u praksi.

Treće, analiza u celini mora biti usmerena na najaktuelnija pitanja, pa i na isticanje najvažnijih i u datom zadatku najkarakterističnijih operativnih i taktičkih iskustava. Ali, problematika upotrebe nuklearno-raketnih i hemijskih sredstava mora najčešće biti prioritetna u analizi, jer je takav njihov tretman adekvatan njihovoj ulozi u savremenoj oružanoj borbi. Naše analize se sve više i odvijaju u znaku ovakvog odnosa prema nuklearno-raketnim i hemijskim borbenim sredstvima. Ali je potrebno još mnogo snažnije afirmisati praksu svestrane analize upotrebe svakog »N« i »H«-udara jedne i druge »igrajuće« strane. I to u pogledu: izbora cilja i načina dejstva, vremena, efekta, mogućnosti i rezultata eksploatacije tih udara od strane oklopnih i drugih snaga, celishodnosti »ispaljenog« »N«-projektila sa stanovišta celovite vatrene pripreme i podrške (celishodna sinhronizacija nuklearne, avijacijske i artiljerijske vatre).

Četvrto, postepeno, ali sve snažnije u analizi kompariramo iskustva u datom operativnom ili taktičkom zadatku sa operativno-taktičkim iskustvima iz NOR-a. To je i nužno i veoma korisno. Razvijajući i dalje takvu praksu, mislimo da smo dužni da budemo sve aktivniji i budniji da nam se u kompariranju tih iskustava ne potkradu elementi improvizacije i šematizma. A takvih slučajeva ima. Istanjanje konkretnih uslova u kojima su sticana i jedna i druga iskustva, najsigurniji je put njihove stvaralačke interpretacije i kompariranja.

Metod rada komandi i kvalitet borbene dokumentacije. O ovom pitanju često se raspravlja na zanimanjima pre analize. Pa, ipak, ono je najčešće i jedno od komponenata analize. Pri oceni pozitivnih i slabih strana metoda rada »igrajuće« komande i pojedinih njenih organa, bitno je utvrditi u kojoj meri je on bio racionalan i efikasan, s obzirom na raspoloživo vreme do određene gotovosti za dejstvo. Jer, vreme je izuzetan i, rekli bismo, često »dramatično kritičan« element savremene oružane borbe.

Pri oceni borbene dokumentacije najbolje je proanalizirati u kojoj meri je bila nužna i korisna za praksu pripreme, organizacije i izvođenja određene operacije, boja ili borbe, da li je blagovremeno stizala potčinjenim komandama i koliko im je koristila u radu i organizaciji izvođenja borbenih dejstava.

Učešće vidovskih i rodovskih starešina. U svakom operativnom ili taktičkom zadatku, problematika jednog ili više rodova vojske i službi predstavlja poseban interes. Zato je primljeno kao veoma poželjno: koncizno, dokumentovano i kratkotrajno istupanje pojedinih rodovskih starešina, sukcesivno u toku ili posle analize, opštevojnog nastavnika — starešine. Najbolje je orijentisati se na što kvalifikovaniju obradu 1—2 vidovska, rodovska problema ili problema neke službe.

Borba mišljenja i jedinstvo misli. Dobro je obezbediti da nakon provedene analize u klasi, komandi, a pogotovu u manjim nastavnim grupama, učesnici postave pitanja i iznesu svoja mišljenja o problemima. Na ta pitanja i kritičke primedbe valja odgovoriti što argumentovanije i tolerantnije. Da bi se obezbedilo jedinstvo misli i akcije neophodno je takođe da izvođač, u toku i na kraju analize, jasno definiše zvanične stavove i zaključke koji obavezuju na jedinstvene stavove i rad.

Analiza i nastavna sredstva. Suvišno je dokazivati da i izvanredno majstorstvo izvođača analize ne može nadoknaditi nedostatak neophodnih i kvalitetnih očiglednih nastavnih sredstava i pomagala. Zamisao dejstva strana, moguće i najcelishodnije varijante odluka »igrajućih«, preseci supozicija dinamike operacije, boja ili borbe, te varijante rešenja istih, moraju biti putem snimka, crteža, ili na bilo koji drugi način, prikazani. Takođe, i razni pregledi i tablice odnosa snaga i sl. Pri tome je bitno da je izvršen njihov interesantan i celishodan izbor, da su nastavna sredstva jasna, vidljiva i vremenski i sadržajno uspešno sinhronizovana sa materijom koju izlaže izvođač analize.

Težišna pitanja. Najzad, treba reći da nas iskustvo uči da se analiza ne sme orijentisati na zahvatanje svih pitanja. U tom slučaju ponavljanje poznatih stvari je neminovno, neka pitanja ostaju nedovoljno obrađena i ne odvajaju se glavno od sporednog. Sistematsko praćenje toka prethodnih zanimanja i temeljit pregled radova slušalaca (borbena dokumenta i dr.) treba da nas orijentišu na izbor težišnih pitanja. A težišna bi bila ona koja su ostala sporna, nedovoljno razjašnjena ili nezahvaćena u toku proteklog nastavnog procesa. Prirodno, takva pitanja i izazivaju najveće interesovanje slušalaca.

Konkretno i dokumentovano ukazivanje na slabosti rada slušalaca, kolektiva u celini ili pojedinca, neophodan je elemenat analize. Istovremeno, razume se, dobro je isticati i pozitivna iskustva i rezultate. Metodološki je najefikasnije kada se to čini u procesu čitave analize.

General-major
Milojica PANTELIĆ